

2023-06-14

Socialdepartementet

Åsa Forsell
070-2233229
asa.forsell@tco.se

TCO:s yttrande över promemorian S2023/01375 Större flexibilitet i föräldrapenningen – utökade möjligheter att använda dubbeldagar

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade promemoria.

TCO ställer sig frågande till nyttan med förslaget att utöka det maximala antalet dubbeldagar från 30 till 60. TCO ser dock inga hinder att förlänga tiden föräldrar kan använda dagens 30 dubbeldagar till 15 månader från 12 månader som gäller idag.

Vi är tveksamma till nytta med förslaget att öka antalet dubbeldagar, då få föräldrar idag använder alla 30 dubbeldagar. Och vi ser även vissa brister i underlagets konsekvensanalyser. Den möjliga och sannolika konsekvensen att kvinnor kan komma att ta ut mer obetald föräldraledighet om män tar ut fler dubbeldagar som en följd av förslaget saknas helt.

För att vi ska närma oss målet om ekonomisk jämställdhet finns det behov av att reformera föräldraförsäkringen så att föräldrar delar mer lika på föräldraledigheten och så att föräldraförsäkringen ger alla föräldrar stöd att lättare få ihop livspusslet under barnens uppväxt. Förslaget om fler dubbeldagar är inte en sådan reform.

Argumenten om ökad jämställdhet och bättre hälsa som framförs i promemorian för utökade möjligheter att använda dubbeldagar gäller i högre grad som argument för att införa fler reserverade dagar i föräldraförsäkringen. TCO anser att det är dags att ta nästa steg mot mer jämställd föräldraledighet så att 130 av de 390 dagarna med inkomstrelaterad ersättning viks för vardera föräldern och 130 dagar kan fördelas fritt mellan dem (för barn med två vårdnadshavare).

TCO anser också att de 90 lägstanivådagarna borde göras om till dagar med inkomstrelaterad ersättning. Och att de dagarna styrs till att tas ut 10 om året under barnets uppväxt (när barnet är 3-12 år) eller fem dagar per förälder och år för barn med två vårdnadshavare.

Tveksamt om fler dagar efterfrågas och ger förstärkta positiva effekter

30 dubbeldagar under barnets första levnadsår infördes 2012 i ett gott syfte – att ge föräldrar möjlighet att dela ansvar och etablera rutiner för barnet under första levnadsåret och därigenom öka jämställdheten.

TCO ställer sig frågande till nyttan med förslaget att öka det maximala antalet dubbeldagar från 30 till 60. 30 dagar framstår som ett tillräckligt antal dagar för att etablera rutiner och dela ansvar under en övergångsperiod. Det framstår som tillräckligt även när man studerar hur föräldrar använt dubbeldagar sedan de infördes.

Precis som det anges i promemorian (s. 20) är det troligt att det är främst de som idag tagit ut alla 30 dubbeldagar som kommer att välja att ta ut fler än så om möjligheterna utökas. En tredjedel av förstagångsföräldrarna använder dubbeldagar men endast 12 procent av dem, dvs tre procent av alla förstagångsföräldrar, använder alla 30 dubbeldagar. De flesta använder ett mindre antal. Eftersom endast tre procent av förstagångsföräldrarna använder alla 30 dubbeldagar är det tveksamt om ett utökat maximalt antal dubbeldagar egentligen efterfrågas.

I promemorian uttrycks det att möjligheten till dubbeldagar innebär ett avsteg från principen att två föräldrar inte ska få föräldrapenning samtidigt för att vårda ett barn och att principen bör gälla även fortsättningsvis (s. 14). TCO håller med om detta och anser att 60 dubbeldagar vore ett för stort avsteg.

Vi vill betona att det är otroligt centralt att de reserverade dagarna även i fortsättningen inte ska kunna användas som dubbeldagar, vilket också är den ståndpunkt som lyfts fram i promemorian (s. 14). En förändring på den punkten skulle kunna ha förödande effekter för de framsteg som hittills gjorts mot en mindre ojämsälld fördelning av föräldraledigheten.

Kan finnas vissa fördelar med förlängd tidsperiod att ta ut dubbeldagar

TCO kan däremot se en poäng i en begränsad förlängning av tidsperioden som det är möjligt att använda dubbeldagar, då övergångsperioden mellan två föräldrars föräldraledighet kan ske efter barnet fyllt ett år.

Det gäller särskilt om man med dubbeldagarna vill att de pappor som idag inte tar ut någon föräldrapenning alls ska lockas att göra det, eftersom de föräldraparen per definition inte delar jämställt och mamman därmed är föräldraledig länge. Om mamman sprider ut föräldrapenningdagarna och alltså även är föräldraledig obetalt kan övergångsperioden komma senare än barnets ettårsdag.

Det framgår även av promemorian att det kvarstår behov och önskemål om samtidig ledighet när barnet är något äldre (s. 15) och att mäns uttag oftare startar när barnet är äldre än ett år.

Samtidigt håller vi med det som framförs i promemorian att det är viktigt att utvidgningen av rätten till gemensam ledighet inte bör vara alltför omfattande. En förlängning av tidsrymden då dubbeldagar kan användas från dagens 12 till 15 månader framstår som rimlig.

Saknas analys kring uttag av dubbeldagar och obetald föräldraledighet

Förekomsten av obetald föräldraledighet tas upp på olika ställen i promemorian. Men man verkar bortse från att ett ökat uttag av dubbeldagar kan påverka omfattningen av obetald föräldraledighet.

Om uttag av dubbeldagar samtidigt innebär att kvinnor tar mer obetald föräldraledighet för att deras barn inte ska behöva börja i förskolan tidigare än utan användning av dubbeldagar, är det negativt för kvinnors inkomster och alltså något som styr bort från att närma oss målet om ekonomisk jämställdhet. Det skulle i sådant fall också påverka huruvida ett större uttag av dubbeldagar kan innebära ett tidigare återinträde på arbetsmarknaden för kvinnor som tas upp i promemorian under avsnittet Konsekvenser för företag (s. 21).

Detsamma gäller effekten på antalet arbetade timmar. Om fler föräldrapenningdagar/dubbeldagar tas ut av män samtidigt som kvinnor ökar sin obetalda föräldraledighet medför reformen en högre total frånvaro från arbetsmarknaden än som tas upp i promemorian under avsnittet Övriga konsekvenser (s. 25).

TCO anser att det skulle behövas en analys både av sambandet mellan uttag av dubbeldagar och obetald föräldraledighet med dagens regelverk och en analys av vilka effekter utvidgade möjligheter att använda dubbeldagar skulle kunna innebära för omfattningen av obetald föräldraledighet.

Uppföljning behövs

Om någon ändring av regelverket kring dubbeldagar görs behövs det naturligtvis en uppföljning av reformen och dess effekter. Och i enlighet med resonemangen ovan behöver uppföljningen omfatta även obetald föräldraledighet.

Therese Svanström
Ordförande TCO

Åsa Forsell
Utredare